

SPRAWOZDANIE

Komisji przemysłowej z przedłożenia Wydziału krajowego obejmującego czynności w zakresie przemysłu krajowego.

(Część 1-sza. Organizacya krajowej komisji dla spraw przemysłowych, stypendya, zasiłki i pożyczki na cele przemysłowe, fundusz przemysłowy).

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 24 października b. r. przekazaniem zostało komisji przemysłowej do zdania sprawy przedłożenie Wydziału krajowego a względnie sprawozdanie krajowej komisji dla spraw przemysłowych, obejmujące czynności w zakresie przemysłu krajowego.

Czynności to obejmowały: 1. organizacyę krajowej komisji dla spraw przemysłowych, 2. stypendya, zasiłki i pożyczki na cele przemysłowe z funduszu przemysłowego, 3. szkoły przemysłowe uzupełniające, i 4 warsztaty naukowe i szkoły fachowe.

Niniejsze sprawozdanie obejmuje część 1-szą i 2-gą, część zaś 3-cią i 4-tą będą przedmiotem osobnych sprawozdań.

1. Organizacya krajowej komisji dla spraw przemysłowych.

Krajowa komisya dla spraw przemysłowych, będąca na podstawie uchwalonego przez Wys. Sejm statutu organem doradczym Wydziału krajowego w sprawach odnoszących się do popierania przemysłu krajowego, a działająca samodzielnie w zastępstwie Wydziału krajowego w sprawach szkolnictwa przemysłowego, ma oznaczony okres urzędowania zastosowany do kadencji sejmowych.

Z rozpoczynającym się nowym Sejmem gasną mandaty dawnych członków komisji i skład jej musi być odnowionym. W okresie czasu objętym sprawozdaniem Wydziału krajowego rozpoczął się także nowy okres działania krajowej komisji, w skład której weszły osobistości przez Wydział krajowy wybrane, a następnie i te osobistości, które przez komisję powołane zostały.

Sejmowa komisya przemysłowa z uznaniem zaznacza, że obecny skład komisji odpowiada w zupełności wymogom dwukrotnie już przez nas w poprzednich sprawozdaniach wyłuszczonej, i że komisya krajowa rozwija działalność prawdziwie obywatelskim duchem natchnioną.

Kierować szkolnictwem przemysłowem naszego kraju, przeprowadzać mozolne czynności około zakładania nowych szkół przemysłowych i rozwoju już istniejących, a zarazem organizować skuteczny nadzór fachowy i administracyjny nad szkołami zawodowemi i warsztatami wzorowymi, a wreszcie udzielać Wydziałowi krajowemu fachowej opinii w rozlicznych sprawach przemysłowych, w których, według statutu Wydział krajowy o tę opinię do komisji udawać się winien, oto szereg ważnych i doniosłych czynności, którym komisja w okresie czasu sprawozdaniem objętym oddawała się bezinteresownie z poświęceniem trudu i czasu. To też niepłonną jest nadzieja, że ta obywatelska działalność członków komisji zasilana ofiarnością Wysokiej Reprezentacji kraju rychło wyda pożądane owoce, w coraz wydatniejszym rozwoju przemysłu krajowego.

Do skuteczności prac komisji w roku bieżącym przyczyniło się niemało ostateczne załatwienie wewnętrznej organizacji komisji przez dokonane ostatecznie uchwalenie regulaminu postępowania dla samej komisji tudzież instrukcji dla sekretarza.

Stosunek krajowej komisji dla spraw przemysłowych do Wydziału krajowego unormowany jest ustalonym przez Wysoki Sejm dla tejże komisji statutem. Natomiast nie jest jeszcze uchwalony stosunek komisji krajowej do c. k. Rządu. C. k. Rząd krajowy zwracał się niejednokrotnie do komisji z wezwaniem do przedłożenia wniosków lub wyrażenia opinii w sprawach szkolnictwa przemysłowego, którym to wezwaniom komisja z chętną gotowością zawsze czyniła zadość; formalnie jednak stosunek ten nie jest uregulowany, mianowicie nie jest jeszcze załatwiona sprawa uznania komisji jako organu doradczego c. k. Namiestnictwa w sprawach dotyczących szkół przemysłowych w Galicyi przez c. k. Rząd utrzymywanych według oświadczenia c. k. Ministerstwa oświaty z d. 3 kwietnia 1888 l. 610 C. U. M., a na pismo komisji z dnia 16 lipca 1888 l. 201, odnoszące się do tego przedmiotu, komisja dotychczas odpowiedzi nie otrzymała, pomimo, że od owego czasu upłynęły już dwa lata.

Ażeby sprawą tę przyspieszyć i aby krajowej komisji przemysłowej zapewnić wpływ na tok szkolnictwa przemysłowego, o ile ono zawisłem jest od c. k. Rządu, Sejmowa komisja przemysłowa proponuje Wysokiemu Sejmowi do uchwalenia poniżej umieszczoną rezolucję.

Stypendya.

W udzielaniu stypendyów krajowa komisja przemysłowa i w roku bieżącym trzymała się nie zmienione zasad, które dotychczas zasowem doświadczeniem jako najodpowiedniejsze stwierdzone i przez Wysoki Sejm aprobowane zostały.

Komisja krajowa kierowała się przedewszystkiem względem na należyty rozwój szkół fachowych przemysłowych i warsztatów wzorowych i uwzględniała w pierwszym rzędzie petentów, zdolnych i pracowitych uczniów tych szkół, którzy po wykształceniu się w kraju i za granicą z pomocą tych stypendyów, w różnych zawodach rękodzielniczych, byłiby odpowiednimi kierownikami, instruktorami fachowymi, nauczycielami i przodownikami warsztatowymi szkół fachowo przemysłowych.

Nie odmawiano również pomocy uczniom zdolnym niezamożnym, a pragnącym kształcić się w szkole fachowej lub warsztacie wzorowym, oddalonym od miejsca ich zamieszkania, a w wyjątkowych wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie udzielano także pomocy takim kandydatom co do których można mieć nadzieję, że gdy wykształcą się w obranym zawodzie, zaszczipią w kraju nowy rodzaj przemysłu, dotąd uieistniejący, a potrzebny i mający widoki pomyślnego rozwoju.

Ilość stypendystów i stypendystek wzrasta corocznie. W r. 1887/8 pobierało zasiłki z funduszu krajowego na naukę przemysłową 45 stypendystów, w r. 1888/9 doszła ich liczba do 83 a w roku bieżącym 1889/90 liczba ta zaokrągliła się już do 100.

Najwięcej stypendystów kształci się w przemyśle drzewnym, (rzeźbiarze, stolarze, tokarze, koszykarze i kołodzieje) razem 44, po przemyśle drzewnym idzie koronkarstwo i nauka haftów 17, metodyczne kształcenie nauczycieli rysunków 14, uczniowie szkół stolarskich i mechanicy 11.

W najbliższej przyszłości komisya zamierza powiększyć ilość stypendyów dla uczniów szkół garncarskich (dotychczas było 3), ażeby umożliwić zdolniejszej młodzieży z rozmaitych okolic kraju kształcenie się w tych zakładach.

W roku bieżącym po raz pierwszy udzieliła komisya stypendyów w dziale przemysłu skór nego, mianowicie dwom gabarzom z Uhnowa, ażeby umożliwić im praktykę w związkowej garbarni w Rzeszowie. Również starano się wpłynąć na rozwój przemysłu szewskiego w Uhnowie przez dostarczenie funduszków dla majstra szewskiego, obznajmionego z lepszą metodą roboty, który w Uhnowie udziela praktycznej nauki lepszego kroju, zamiast znanych z niezgrabnego wyglądu butów, stanowiących dotychczas specyjalność uhnowską, które jednak obecnie coraz mniej mają odbytu.

Komisya zwracała również uwagę jeszcze na jedną gałąź przemysłu, a mianowicie na sukiennictwo, w tym celu przyznano stypendya dwom sukiennikom na kształcenie się w c. k. państwowej szkole przemysłowej w Bielsku. Krajowa komisya żywi nadzieję, że wykształcą się oni na werkmistrzów w projektowanym warsztacie sukienniczym.

Zasiłki.

W okresie czasu, objętym przedłożeniem Wydziału krajowego, wydatki na zasiłki na cele przemysłowe pokrywano resztą kredytu uchwalonego na r. 1889 (rubr. XVI. poz. 248) i kredytem przyzwołonym na r. 1890 (rubr. XVI. poz. 268) budżetu funduszu krajowego.

W każdej sprawie dotyczącej zasiłków, Wydział krajowy zasięgał zdania krajowej komisji przemysłowej, a zatwalał zawsze zgodnie z wnioskiem komisji.

Sprawozdanie Wydziału krajowego wylicza szczegółowo wszystkie wypadki, w których zasiłki wypłacone zostały. Ogólna suma udzielonych zasiłków w okresie czasu, do którego odnosi się sprawozdanie, wynosi kwotę 6.110 zł. Sejmowa komisya przemysłowa szczegółów tych w niniejszem sprawozdaniu nie powtarza, zaznacza jedynie, że gminie miasta Krosno udzielono zasiłek na budowę gmachu dla istniejącej tam krajowej szkoły tkackiej, w kwocie 1 000 zł., do przyrzekł Wydział krajowy wystarać się u Wys. Sejmu o dalszy zasiłek z funduszu krajowego w kwocie 5.000 zł., płatny w 5-ciu po sobie następujących latach, począwszy od roku 1891 po 1.000 zł.

Sejmowa komisya przemysłowa uznaje potrzebę tego zasiłku i dlatego pozwala sobie na końcu niniejszego sprawozdania przedłożyć Wys. Sejmowi odnoszący się do tej sprawy wniosek.

Pożyczki na cele przemysłowe.

Udzielanie pożyczek z funduszu przemysłowego przeznaczonego do wspierania kredytem pożytecznych przedsiębiorstw przemysłowych, odbywało się w roku ubiegłym na zasadachznaczonych w zesłorocznem przedłożeniu Wydziału krajowego i sprawozdaniu krajowej komisji przemysłowej, a aprobowanych przez sejmową komisję przemysłową, a względnie przez Wysoki

Sejm. W roku bieżącym sejmowa komisya przemysłowa zaznacza z uznaniem, że tak Wydział krajowy jak i krajowa komisya dla spraw przemysłowych coraz bardziej oddalają się od dawniejszej praktyki rozdrabniania pożyczek na zbyt wiele rodzajów przemysłu, i na wiele drobnych przedsiębiorstw, i że coraz więcej występuje na jaw dążenie stałego wspierania pewnych ważniejszych gałęzi przemysłu według programu z góry określonego, przyczem zwracano baczną uwagę nietylko na użyteczny cel, ale zarazem także i na własną organiczną żywotność przedsiębiorstwa.

Zmniejszyła się wprawdzie ilość udzielonych pożyczek, ale natomiast można żywić nadzieję że się spotęgowała ich skuteczność.

Ku dwóm głównie grupom przemysłu pragnie Wydział krajowy skierować na razie akcyę pomocniczą kraju w szerszych rozmiarach, a temi są: przemysł tkacki i przemysł skórny. Ruch organizacyjny, zmierzający do wzmocnienia tych dwóch gałęzi przemysłu krajowego postępuje wprawdzie powoli, a to z powodu braku potrzebnych na to znacznych funduszków, — lecz bynajmniej nie ustaje, szczególnie w dziale przemysłu tkackiego. Nie ulega wątpliwości, że w r. 1891 wejdzie w życie fabryczna blicharnia i apretownia płócien, dla której przeznaczony jest znaczniejszy kredyt z funduszu przemysłowego.

Z przyjemnością również skonstatować można, że w ostatnich szczególnie czasach ożywia się znacznie ruch na polu przemysłu ceramicznego, i jeżeliby były potrzebne ku wspieraniu tego ruchu fundusze, snadno by się można spodziewać znacznego postępu w zużytkowaniu cennych glin garncarskich, jakie posiadamy w różnych okolicach kraju naszego.

Metoda skupiania uwagi na pojedyncze znaczniejsze gałęzie przemysłu, metoda dyktowana dotychczasową praktyką i wskazana nabytymi doświadczeniami, prowadzi konsekwentnie do konkluzji, że fundusz przemysłowy ograniczony do kwoty 300.000 i do rocznej dotacyi 30.000, nie odpowiada rzeczywistej potrzebie, nie może zadość czynić wszelkim wymogom, jakie do niego stawiać ma prawo budzący się z długiego uspienia duch przedsiębiorczości w kraju naszym.

Dawniej, gdy małemi pożyczkami obdzielano drobne przedsiębiorstwa, niedostateczność funduszków nie dawała się tak bardzo uczuwać, obecnie, gdy coraz więcej wchodzi w życie fabryk większych i przedsiębiorstw znaczniejszych w rozmaitych gałęziach przemysłu krajowego, posiadających przy należytem poparciu wszelkie warunki rozwoju, fundusz przemysłowy w dotychczasowych granicach nie może wystarczyć, a Wydział krajowy i krajowa komisya przemysłowa, którym Wys. Sejm porzucił pieczę nad rozwojem przemysłu krajowego, nie mogą zadaniam swojemu zadość uczynić.

Na udowodnienie tego twierdzenia dość przytoczyć obecny stan funduszu przemysłowego. Jest on podług sprawozdania Wydziału krajowego następujący:

Aktywa przejęte od Wydziału krajowego wraz z dotacyami dotychczasowymi i przyrostem odsetkowym wynosiły razem 239.168 zł. Na pożyczkach pozostawało z d. 1. lipca b. r. 145.536 zł., stan przeto netto wynosił 93.632 zł. Od tej sumy jednak potrącić należy kwotę 50.000 zł., zarezerwowaną dla fabryki apretury i blichu, i kwotę 18.800 zł., przyrzeczoną już przez Wydział krajowy w ciągu 3. kwartału, zatem 68.800 zł., powyżej wykazany stan z dniem 1. lipca b. r., redukuje się więc do kwoty 24.832 zł. Gdy do tej sumy dodamy dotacyę z r. 1891 zł. 30.000 i zwroty pożyczek w przybliżonej kwocie 10.000 zł., otrzymamy kwotę 64.832 zł., którą Wydział krajowy i komisya krajowa dla spraw przemysłowych w r. 1891 będą miały do dyspozycji. Obecnie jednak już są w toku i bliskie załatwienia sprawy kilku większych fabryk i przedsiębiorstw, którym prawdopodobnie będzie trzeba przyznać pożyczki w kwocie ogólnej 70.000 zł., tak, że cała do dyspozycji na rok 1891 pozostająca kwota, może być zaangażowaną jeszcze w ciągu roku bieżącego, a na cały r. 1891 Wydział krajowy i komisya przemysłowa pozostaną bez funduszków.

W takim stanie rzeczy o ciągłości usiłowań i o skuteczności działania na polu podniesienia przemysłu krajowego mowy być nie może.

W uwzględnieniu tego stanu rzeczy, sejmowa komisya przemysłowa przysła do przekonania, że aby zadość uczynić słusznym wymaganiom budzącego się ducha przedsiębiorczości, aby poprzeć należyte te ważne gałęzie przemysłu, jakie u nas już teraz mają wszelkie warunki rozwoju, aby organom powołanym do rozciągania opieki nad wszelkimi zdrowymi usiłowaniami na polu przemysłu krajowego potrzebnych dostarczyć funduszków, — należy koniecznie wzmocnić fundusz przemysłowy i powiększyć roczną dotację.

Sejmowa komisya mając również na względzie stan funduszu krajowego, proponuje w poniżej umieszczonym wniosku podniesienie na razie funduszu przemysłowego do wysokości 500.000 zł i powiększenie dotacji rocznej z 30.000 zł. na 60.000 zł.

Opierając się na powyższym wywodzie, komisya przemysłowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego i komisji krajowej dla spraw przemysłowych z czynności w zakresie udzielania stypendyów przemysłowych, zasiłków i pożyczek z funduszu przemysłowego.

2) Ustanowiony uchwałą sejmową z d. 22. stycznia 1887 r. fundusz przemysłowy w kwocie 300.000 zł., podnosi się do wysokości 500.000 zł., i aż do osiągnięcia tej wysokości ma być do budżetu funduszu krajowego od r. 1891 począwszy, wstawianą corocznie kwota 60.000 zł.

3) Sejm przyznaje gminie m. Krosna na koszt budowy domu dla pomieszczenia krajowej szkoły tkackiej w Krośnie bezzwrotny zasilek w kwocie 5.000 zł., płatny w 5 ciu równych ratach rocznych, począwszy od r. 1891. pod warunkiem, że gmina m. Krosna zobowiąże się prawnie:

- a) budynek nowo postawić się mający oddać do rozporządzenia Wydziału krajowego na cele szkoły tkackiej w Krośnie, względnie pozostawić go na wyłączny użytek szkoły, jak długo szkoła ta będzie istnieć jako zakład krajowy;
- b) ponosić wszystkie ciężary przypadające na właściciela;
- c) na wypadek, gdyby krajowa szkoła tkacka przestała istnieć, a budynek szkolny wystawiony przy pomocy funduszu krajowego miał być w przyszłości przeznaczony na inne cele, zwrócić funduszowi krajowemu zasilek w kwocie 5.000 zł.

4) Sejm wzywa c. k. Rząd, aby przyspieszył uregulowanie stosunku krajowej komisji dla spraw przemysłowych, jako organu doradczego w sprawach dotyczących szkół przemysłowych w Galicyi przez c. k. Rząd zakładanych i utrzymywanych.

We Lwowie, dnia 5. listopada 1890.

Przewodniczący:

Czartoryski w. r.

Sprawozdawca:

Goldman w. r.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or introductory paragraph.

Section 1

Main body of faint, illegible text, appearing to be several paragraphs of a document.

Page 1

1880